

PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS

HT Matti Koskelaisen ja Kymen Tilintarkastus Oy:n toiminta Vesiosuuskunta Mustijoen tilintarkastuksissa

Tilintarkastuslautakunnan päätös 23.4.2024

Päätöksen diaarinumero: PRH/1374/10000/2023

Asian vireilletulo

PRH:n tilintarkastusvalvontaan 30.5.2023 sähköpostitse saapuneessa ilmoituksessa on esitetty moitteita Vesiosuuskunta Mustijoki –nimisen osuuskunnan (jäljempänä osuuskunta) tilintarkastuksista, jotka on suorittanut Kymen Tilintarkastus Oy (tilintarkastusyhteisö) päävastuullisena tilintarkastajana HT Matti Koskelainen. Tilintarkastusvalvonta on päättänyt tilintarkastuslain (TTL, 1141/2015) 7 luvun 2 §:n mukaisena valvontatoimenpiteenä käynnistää tutkinnan tilintarkastusyhteisön ja päävastuullisen tilintarkastajan menettelystä tilikausien 2017-2020 tilintarkastuksissa ja saattaa asian PRH:n tilintarkastuslautakunnan käsiteltäväksi

Käsittelyn rajaus

Tilintarkastuslautakunta toteaa, että se ei ole toimivaltainen ottamaan kantaa ilmoituksessa osuuskunnalle aiheutuneiksi kerrottuihin taloudellisiin menetyksiin, mahdollisiin korvauskysymyksiin, osuuskunnan hallintoelinten toimintaan eikä kirjanpidon ja tilinpäätösten lainmukaisuuteen.

TTL 7 luvun 3 §:n 4 momentin mukaan tilintarkastusvalvonta ei saa ottaa tutkittavaksi tilintarkastajan toimintaa, jos tapahtumista on kulunut enemmän kuin kuusi vuotta. Siten tilikauden 2017 tilintarkastusta aikaisempia tapahtumia ei oteta tutkittavaksi.

Tilintarkastuslautakunta katsoo tarkoituksenmukaiseksi rajata asian käsittelyn koskemaan päävastuullisen tilintarkastajan menettelyn kannalta olennaisimmiksi katsottavia, jäljempänä tämän päätöksen kohdissa 3.1.1 - 3.1.4 käsiteltyjä seikkoja.

Ilmoitus

Ilmoituksessa on esitetty mm. seuraavaa. Osuuskunnan myyntilaskureskontraa on tilintarkastusyhteisön toimikauden aikana hoitanut palveluntuottajana ulkopuolinen osakeyhtiö, jonka keskeiset toimihenkilöt ovat olleet tuolloin myös osuuskunnan hallituksen jäsenenä toiminut henkilö sekä osuuskunnan kirjanpitoa hoitaneen tilitoimiston hallituksen puheenjohtaja. Myyntilaskureskontraa, perintätoimintaa ja kirjanpitoa hoidettiin palveluntuottajan, em. henkilöiden sekä tilitoimiston toimesta siten, ettei osuuskunnan hallituksen jäsenillä ollut tosiasiallista mahdollisuutta tarkastaa perintätoiminnan ja reskontran hoidon asianmukaisuutta. Asiaa erikseen kysyttäessä palveluntuottajan edustajalta hallituksen jäsenille on vakuuteltu, että reskontraa on hoidettu asianmukaisesti, ja että perintätoimintaa on harjoitettu siten, etteivät saatavat ole päässeet vanhentumaan. Sama vakuutus on palveluntuottajan edustajan toimesta annettu osuuskunnan jäsenistölle osuuskunnan kokouksessa vuonna 2021.

Osuuskunnalle on aiheutunut arviolta vähintään 204.000 euron tappio menetettyjen myyntitulojen muodossa. Menetetty myyntitulot ovat aiheutuneet saamisten vanhentumisesta. Summassa ei ole mukana saamisille kertynyttä korkoa. Osuuskunta on saanut asian selviämisen jälkeen rajoitettua suoran, vanhentumisesta johtuvan vahingon runsaaseen 100.000 euroon. Asianmukaisella tilintarkastuksella ja huomautuksilla tilintarkastuskertomuksessa olisi voitu estää vesiosuuskunnalle aiheutunut vahinko. Koska

tilintarkastuskertomuksissa ei ole ollut, lukuun ottamatta vuoden 2020 tilintarkastuspöytäkirjaa, huomautuksia ylisuurista myyntisaamisista eikä saamisten vanhentumisten riskeistä, ei osuuskuntakokous tai hallitus ole perehtynyt toimeksiantosopimuksen perusteella myyntilaskutusta ja perintää hoitaneen tahon toimintaan siten, että asiat olisi selvitetty asianmukaista pakkoa käyttäen. Kriittinen tekijä on ollut nimenomaisesti reskontran tarkastaminen, jonka olisi tullut kuulua tilintarkastukseen ja jota ei ilmi tulleiden seikkojen perusteella ole lainkaan tehty. Vanhentuneita saamia on kertynyt osuuskunnalle usean tilikauden aikana. Esimerkiksi vuoden 2019 tilinpäätöksessä myyntisaamiset olivat 825.986,44 euroa, mikä on ollut kolminkertainen määrä verrattuna tilikauden liikevaihtoon. Tästä huolimatta tilintarkastaja oli katsonut, että tilinpäätös on antanut oikean ja riittävän kuvan osuuskunnan taloudellisesta tilanteesta.

Lisäksi tilintarkastajan olisi tullut havaita ja huomauttaa seuraavista seikoista:

- Kirjanpitoon kirjatut liittymämaksut eivät ole täsmänneet jäsenmäärän kanssa.
- Kirjanpidon myyntisaamiset eivät ole täsmänneet laskutusohjelmien saamisten kanssa.
- Osuuskunnan oma pääoma on ollut useana tilikautena negatiivinen. Oman pääoman negatiivisuus ja siihen liittyvät veloitteet hallituksen osalta on laiminlyöty, koska hallitus tai osuuskuntakokous eivät huomautusten puuttuessa ole ymmärtäneet asiaa.
- Osuuskunta ei ole perinyt korkoa lainasaamisistaan. Lainasaamisten osalta olisi pitänyt kysyä, miksi korkoa ei ole peritty eikä maksettu. Joka tapauksessa seikka olisi tullut joka vuosi kirjata kirjanpitoon saamiseksi tai ainakin ilmoittaa liitetiedoissa korkojen kirjaamaton osuus.
- Kirjanpidon mukaan lyhytaikaisissa veloissa on ollut vuodesta 2009 lähtien jäsenten maksamia liikasuurituksia.
- Vuoden 2020 tilintarkastuskertomuksessa ei ole tehty varautusta tai huomautusta koskien myyntisaamia.

Osuuskunnan jäsenistö tekee päätöksen hallituksen ja muiden toimielinten vastuuvapaudesta osuuskunnan vuosikokouksessa. Tiedot mahdollisesta hallinnollisesta laiminlyönnistä tai saamisten vanhentumisuhkista olisi tullut saattaa osuuskuntakokouksen tietoon asianmukaisella huomautuksella tilintarkastuskertomuksessa. Kun tilintarkastuskertomuksessa ei ole ollut huomautuksia, ei osuuskunnan kokouksella ole ollut syytä epäillä tilinpäätöksen oikeellisuutta. Tilintarkastusyhteisön vaihduttua on tilikauden 2021 tilintarkastuskertomuksessa ja pöytäkirjassa esitetty useita sellaisia huomautuksia ja huomioita, jotka olisi tullut aikaisemmissa tilintarkastuksissa ottaa vakavalla tavalla huomioon ja tiedottaa näistä seikoista osuuskunnan toimielimiä vahingon ja väärinkäytösten estämiseksi ja selvittämiseksi.

Ilmoituksen liitteenä on esitetty osuuskunnan ulkopuoliselta tilintarkastusyhteisöltä tilaama ajanjaksoon 1.1.2018-31.12.2021 kohdistuva tarkastuslausunto, jossa lausunnon antamista koskevaa toimeksiantoa on kuvattu termeillä ”Kohdennettu tarkastus” ja ”Erityistilintarkastus”.

Tilintarkastajien selvitys

Päävastuulliselle tilintarkastajalle ja tilintarkastusyhteisölle on hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti varattu tilaisuus ennen asian ratkaisemista tulla kuulluksi ja lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä kaikista ilmoittajan aineistossa esiin tuoduista seikoista.

HT Matti Koskelainen on 29.9.2023 toimittanut tilintarkastusvalvonnalle vastineensa asiassa sekä tilikausien 2017-2020 tilintarkastuksia koskevan tilintarkastusdokumentaation (tilintarkastajan työpaperit), sekä lisäselvitystä 29.2.2024. Vastineessaan ja selvityksessään hän on tuonut esille mm. seuraavaa.

Hallitus vastaa lain mukaan osuuskunnan hallinnosta ja kirjanpidosta. Hallitus on tilikausittain hyväksynyt tilinpäätökset ja niiden sisältämät tase-erät. Koskelaisen käsityksen mukaan hallitus on pitänyt tilinpäätöshetken saamia kurantteina, koska saamisiin ei ole tehty alaskirjauksia. Koskelainen ei ole mukauttanut tilintarkastuskertomusta, koska hän on käsittänyt hallituksen pitävän saamia edelleen kurantteina. Tilikauden 2020 osalta saamisiin oli tehty alaskirjauksia ja tilikauden 2020 tarkastuksen yhteydessä Koskelainen on antanut hallitukselle tilintarkastuspöytäkirjan saamisten valvonnasta ja kuranttiuden tarkastelusta. Koskelainen ei ole mukauttanut tilikauden 2020 tilintarkastuskertomusta, koska hän on käsittänyt, että kaikki alaskirjausten jälkeiset saamiset olisivat edelleen kurantteja. Koskelainen

pitää lähtökohtana sitä, että saamisten läpikäynnin ja alaskirjauksen jälkeen hallituksella ja reskontran hoitajalla on parhain tieto saamisten kuranttiudesta.

Tilintarkastuksissa Koskelainen on käynyt läpi myyntisaamisten ikäjakaumaa ja täsmäyttänyt aineiston mukana olleiden reskontrien loppusaldot kirjanpidon loppusaldoihin. Hän on keskustellut kirjanpitäjän kanssa siitä, että hallituksen tulee tarkastella myyntisaamisten kuranttiutta. Kirjanpitäjä on kertonut viestittäneensä asian myyntireskontraa hoitavalle palveluntuottajalle ja tämän toimihenkilönä toimivalle osuuskunnan hallituksen jäsenelle. Viimeksi mainitun henkilön kanssa on myös keskusteltu myyntisaamisten mahdollisesta kuranttiudesta ainakin vuosien 2015, 2016 ja 2020 aikana. Alaskirjauksia myyntisaamisiin on tehty tilikauden 2020 kirjanpidossa. Tilintarkastuksen yhteydessä Koskelainen ei ole todennut mitään väärinkäytökseen liittyvää asiaa.

Myyntisaamisten valvonnan osalta myyntireskontraa hoitava palveluntuottaja on ilmoittanut tilintarkastajalle, että saamisia peritään maksuhuomautuksilla sekä perintätoimistoilla ja kiinteistöjen omistajan vaihdosten yhteydessä pyritään perimään avoinna olevia saamisia. Koskelainen on ollut siinä käsityksessä, että hallitus on tietoinen myyntisaamisten tilanteesta.

Koskelainen ei ole täsmäyttänyt liittymismaksuja jäsenmäärään. Tarkastetuilta tilikausilta kaikki liittymismaksut ja osuuskunnan pääomamaksut on kirjattu kirjanpitoon, kun uusia liittymiä on tullut osuuskuntaan. Kirjanpidon myyntisaamiset tilintarkastaja on täsmäyttänyt tarkastusmateriaalien mukana olleisiin reskontralistoihin. Osuuskunnan oman pääoman negatiivisuuden osalta osuuskunnan tilinpäätöksen liitetiedoissa on ollut tilikausittain selvitys oman pääoman negatiivisuudesta ja siitä, että investoinnit on rahoitettu liittymismaksuilla, jotka on kirjattu pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan, ja liittymismaksut kattavat negatiivisen oman pääoman. Koskelainen on tulkinnut, että liitetietojen selvitys on riittävä, jottei osuuspääoman menettämisen rekisterimerkintää tarvitse tehdä. Koskelaisen käsityksen mukaan kirjanpidossa ei ole jaksotettu korkosaamisia, koska saamisten korkojaksotukset olisivat olleet varovaisuusperiaatteiden vastaisia. Lyhytaikaisiin velkoihin on kirjattu jäsenten maksamat liिकासuoritukset reskontralistojen mukaan.

Koskelaisen antaman lisäselvityksen mukaan hän ei ole ollut tietoinen vesihuoltolain 20 §:n määräyksistä liittyen toimintakertomuksen tietoihin ja rahoituslaskelmaan. Tästä syystä hän ei ole raportoinut siitä, että tilinpäätöksiin ei ole liitetty vesihuoltolain edellyttämää toimintakertomusta eikä rahoituslaskelmaa. Koskelaisen mukaan vesiosuuskunnalle on laadittu rahoituslaskelman tyyppinen laskelma, mutta sitä ei ole liitetty tilinpäätökseen. Laskelma on esitetty vuosikokouksissa.

Kymen Tilintarkastus Oy on 29.9.2023 toimittanut tilintarkastusvalvonnalle oman vastineensa asiassa sekä pyydetyn selvityksen tilintarkastusyhteisön vuosittaisista valinnoista osuuskunnan tilintarkastajaksi. Vastineessa on kerrottu tilintarkastustoimeksiannon hoitamiseen kohdistetuista resursseista ja viitataan työn valvonnan osalta yhteisön laadunvalvontakäsikirjaa

Ratkaisu

Tilintarkastuslautakunta antaa HT Matti Koskelaiselle varoituksen. Kymen Tilintarkastus Oy:n toiminnan osalta ei ole aihetta seuraamuksen antamiseen.

Perustelut

1. Tapahtumien kulku

HT Matti Koskelainen on kaupparekisteriin toimitettujen tilinpäätöstietojen mukaan toiminut Vesiosuuskunta Mustijoen tilintarkastuksissa Kymen Tilintarkastus Oy:n nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana tilikauden 2015 tilintarkastuksesta lähtien. Koskelaisen tilikausilta 2015 ja 2016 suorittamat tilintarkastukset rajautuvat pois tilintarkastuslautakunnan käsittelystä TTL 7 luvun 3 §:n 4 momentin perusteella, koska tilintarkastusvalvonta ei saa ottaa tutkittavaksi tilintarkastajan toimintaa, jos tapahtumista on kulunut enemmän kuin kuusi vuotta.

HT Koskelainen on Kymen Tilintarkastus Oy:n puolesta päävastuullisena tilintarkastajana antanut vakiomuotoiset tilintarkastuskertomukset tilikausien 2017-2020 tilintarkastuksista 16.5.2018, 16.5.2019,

17.6.2020 ja 9.8.2021. Lisäksi hän on antanut 31.12.2020 päättyneen tilikauden tilintarkastuksesta TTL 3 luvun 7 §:ssä tarkoitetun tilintarkastuspöytäkirjan.

2. Sovellettava oikeusohjeet

2.1 Tilintarkastuslaki ja hyvä tilintarkastustapa

TTL 7 luvun 2 §:n mukaan PRH:n tilintarkastusvalvonta valvoo, että tilintarkastajat toimivat tilintarkastuslain mukaisesti. TTL 7 luvun 5 §:n mukaan tilintarkastuslautakunta ratkaisee asiat, joissa on kyse TTL 10 luvun 1 ja 2 §:ssä tarkoitetun hallinnollisen seuraamuksen määräämisestä tai määräämättä jättämisestä.

Suorittaessaan TTL 1 luvun 1 §:n 1 momentin 1) kohdassa ja 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettua lakisääteistä tilintarkastusta tilintarkastajan on noudatettava ammattieettisiä periaatteita (TTL 4:1) ja hyvää tilintarkastustapaa (TTL 4:3). Tilintarkastajan on suoritettava tehtävänsä ammattitaitoisesti, rehellisesti, objektiivisesti ja ammatillinen kriittisyys säilyttäen sekä huolellisesti yleinen etu huomioon ottaen. Hyvään tilintarkastustapaan kuuluu tarkastustyön asianmukainen dokumentointi. Kansainvälinen tilintarkastusstandardi ISA 230 (Tilintarkastusdokumentaatio) ohjeistaa yksityiskohtaisesti dokumentoinnin laatimista ja sisältöä sen varmistamiseksi, että tilintarkastusstandardissa ISA 200 määritellyt tilintarkastajan yleiset tavoitteet saavutetaan.

TTL 4 luvun 12 §:n mukaan tilintarkastajan on järjestettävä toimintansa hyvän tilintarkastustavan mukaisesti toiminnan laajuus ja monimutkaisuus huomioon ottaen sekä kirjattava toimintatavat tämän varmistamiseksi. Toimintatapojen tulee sisältää riittävät periaatteet muun muassa riskienhallinnasta, sisäisestä vuosittain arvioitavasta laadunvalvonnasta ja toimeksiantoja koskevan aineiston toimeksiantokohtaisesta dokumentoinnista.

Tilintarkastajan on raportoitava lakisääteisestä tilintarkastuksesta TTL 3 luvun 4-7 §:n mukaisesti. Tilintarkastuskertomus on keskeisin tilintarkastajan raportti. Siinä on annettava lausunto: 1) antaako tilinpäätös noudatetun tilinpäätössäännösten mukaisesti oikean ja riittävän kuvan yhteisön tai säätiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta; 2) täyttääkö tilinpäätös lakisääteiset vaatimukset; 3) onko toimintakertomus laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti; 4) ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot yhdenmukaisia. Jos tilintarkastaja toteaa, että tilinpäätöksestä puuttuu jokin tieto ja tämä puute on tilintarkastajan arvion mukaan olennainen, hänen tulee mukauttaa tilinpäätöksestä antamaansa lausuntoa.

Tilintarkastajan lausunto tilinpäätöksestä on vakioamuotoinen, varauman sisältävä tai kielteinen. Jos tilintarkastaja ei voi antaa lausuntoa, tilintarkastajan on ilmoitettava tästä tilintarkastuskertomuksessa.

Tilintarkastukseen kuuluu hallinnon tarkastus, joka osuuskunnassa tarkoittaa, että tilintarkastaja tarkastaa osuuskunnan hallintoa sen arvioimiseksi, onko osuuskunnan hallitus toiminut osuuskuntalain, osuuskunnan sääntöjen ja osuuskunnan kokouksen tekemien päätösten mukaisesti ja onko hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja (vastuuvollinen) syyllistynyt tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus.

2.2 Osuuskuntalaki ja kirjanpitolaki

Vesiosuuskunta Mustijoen tilintarkastukseen sovelletaan tilintarkastuslain lisäksi osuuskuntalain (421/2013) 7 luvun säännöksiä. Osuuskunnan tilintarkastus on suoritettava ja tilintarkastajan on raportoitava tilintarkastuksesta tilintarkastuslain mukaisesti. Osuuskunnan tilinpäätös ja toimintakertomus on laadittava kirjanpitolain (1336/1997) ja osuuskuntalain 8 luvun mukaisesti (osuuskuntalaki 8:3). Kirjanpitolain 3 luvun 7 §:n mukaan tilinpäätös ja toimintakertomus on päivittävä ja kirjanpitovelvollisen on ne allekirjoitettava. Jos kirjanpitovelvollinen on yhteisö tai säätiö, tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen allekirjoittavat hallitus tai vastuunalaiset yhtiömiehet ja toimitusjohtaja tai muu vastaavassa asemassa oleva henkilö. Osuuskuntalain 6 luvun 2 §:n mukaan osuuskunnan hallitus vastaa siitä, että osuuskunnan kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty.

2.3 Vesihuoltolaki

Vesihuoltolain (119/2001) 3 §:n 3) kohdan (681/2014) mukaan vesihuoltolaitoksella tarkoitetaan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella. Tilintarkastusvalvonta

on saanut Mäntsälän ja Pornaisten kunnilta selvityksen, jonka mukaan niiden kunnanvaltuustot ovat vuonna 2009 hyväksyneet Vesiosuuskunta Mustijoen toiminta-alueen vesihuoltolain 8 §:n mukaisesti. Siten vesiosuuskunnan toimintaan tulee soveltaa vesihuoltolain säännöksiä.

Vesihuoltolaki on erityislaki, jonka seuraavat säännökset täydentävät kirjanpitolain säännöksiä vesihuoltolaitoksen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisessa sekä tilintarkastuslain säännöksiä tilintarkastajan velvollisuuksista vesihuoltolaitoksen tilintarkastuksessa.

Vesihuoltolain 20 §:n (681/2014) mukaan vesihuollolle on tilikausittain laadittava tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma sekä esitettävä niiden liitteenä olevat tiedot. Tase ja tuloslaskelma on laadittava kirjanpitolain säännösten mukaisesti.

Vesihuoltolain 20 a §:n (681/2014) mukaan vesihuoltolaitoksen on laadittava kirjanpitolaissa tarkoitettu toimintakertomus. Siinä tulee esittää ymmärrettävässä muodossa lain 20 §:ssä tarkoitettujen tilinpäätöstiedot sekä tiedot vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista. Toimintakertomuksessa tulee esittää edellä tarkoitettujen tiedot myös lain 17 a §:n mukaisesta huleveden viemäröinnistä.

Vesihuoltolain 20 b §:n (681/2014) mukaan tilintarkastajien tulee tarkastaa 20 §:ssä tarkoitettujen tilinpäätöstiedot ja 20 a §:ssä tarkoitettu toimintakertomus osana kunnan tai vesihuoltolaitoksen lakisääteistä tilintarkastusta.

2.4 Kansainväliset tilintarkastusstandardit

Tilintarkastuslaissa tarkoitettuja tehtäviä hoitaessaan tilintarkastajan on noudatettava hyvää tilintarkastustapaa, jota kuvaavat kansainväliset tilintarkastusalan standardit (ISA). ISA-standardien sisältämien keskeisten periaatteiden noudattamista on pidettävä osana tilintarkastuslaissa säädettyä hyvää tilintarkastustapaa (KHO 12.2.2020, dnro 3673/2/18).

Tapauksen kannalta keskeisiä ISA-standardeja ovat ainakin:

- ISA 230 (tilintarkastusdokumentaatio)
- ISA 260 (kommunikointi hallintoelinten kanssa)
- ISA 265 (kommunikointi sisäisen valvonnan puutteellisuuksista hallintoelimille ja johdolle)
- ISA 300-sarjan standardit, jotka koskevat tilintarkastuksen suunnittelua ja riskien huomioon ottamista
- ISA 500 (tilintarkastusevidenssi)

2.5 Tilintarkastusyhteisön velvollisuudet

Tilintarkastusyhteisöjen laadunvalvontaa koskeva kansainvälinen laadunvalvontastandardi ISQC 1, joka oli voimassa nyt käsiteltävien tilintarkastustoimeksiantojen aikana (15.12.2022 saakka ennen uusien laadunhallintastandardien voimaantuloa), edellytti että tilintarkastusyhteisöllä tulee olla toimiva laadunvalvontajärjestelmä, jossa on ohjeistettu riittävät ja asianmukaiset toimintaperiaatteet ja menettelytavat muun muassa tilintarkastustoimeksiantojen suorittamista, resursointia ja valvontaa varten.

Tilintarkastuslakiin perustuvassa tilintarkastajien valvonnassa vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan tilintarkastusyhteisön on tarjottava sen palveluksessa olevalle tilintarkastajalle riittävät resurssit toimeksiannon suorittamista varten sekä tuettava ja valvottava tilintarkastajan toimintaa.

3. Tilintarkastuslautakunnan arvio tilintarkastajien toiminnasta

3.1 HT Koskelaisen toiminnan arviointi

3.1.1 Tilintarkastussuunnitelma ja tilintarkastustyön dokumentointi

Tilintarkastuslautakunta toteaa, että hyvän tilintarkastustavan mukaisen tilin- tarkastuksen lähtökohtana on riskien arviointiin perustuva selkeä tarkastussuunnitelma ja sen johdonmukainen noudattaminen koko tilintarkastuksen ajan.

Koskelaisen tilikausien 2017-2020 tilintarkastusdokumentaatiosta puuttuvat ainakin:

- selkeä tilintarkastussuunnitelma
- asianmukainen riskiarvio
- tilintarkastuksen painopistealueet

- arvio sisäisen valvonnan toimivuudesta
- omiin tarkastushavaintoihin perustuvat selkeät johtopäätökset myyntisaamisten ikäjakaumasta ja niihin kohdistuvista perintätoimista.

Myyntisaamisten arvostuksen ja olemassaolon tarkastustoimenpiteet eivät ole dokumentaatiosta todennettavissa. Tilikausien 2018 ja 2019 työpapereissa on suppeita mainintoja saamisista, mutta puutteellinen dokumentaatio ei mahdollista evidenssin, toimenpiteiden ja tehtyjen johtopäätösten arviointia tarkemmin. Tilikauden 2020 osalta on saamiin dokumentaation mukaan kohdistettu tarkastustoimia; saamislistausten perusteella jopa useita vuosia vanhoja saamisista on ollut merkittävä määrä. Koskelaisen dokumentaatiosta ei kuitenkaan ilmene evidenssi, johtopäätökset ja perustelut, joilla hän on päättänyt antamaan tilintarkastuspöytäkirjan tilintarkastuskertomuksen mukauttamisen sijasta.

Koskelaisen tilintarkastusvalvonnalle esittämässä tarkastusdokumentaatiossa on vakavia ja olennaisia puutteita eikä se täytä hyvän tilintarkastustavan vaatimusta tarkastustyön asianmukaisesta dokumentoinnista. Koskelainen ei ole käyttänyt esimerkiksi tarkistuslistaa, jonka avulla voitaisiin todentaa vähintään kaikkien olennaisten tilinpäätöserien tarkastaminen ja niihin kohdistetut toimenpiteet. Koskelaisen dokumentaation perusteella ei ole mahdollista saada selkeää käsitystä tilintarkastuksen suunnittelusta, riskiarviosta, suoritetuista tarkastustoimenpiteistä, hankitusta evidenssistä ja ammatilliseen harkintaan perustuvista ratkaisuista. Tilintarkastusdokumentaation puutteiden vuoksi ulkopuolinen tarkastelija ei voi päätellä, miten Koskelainen on käytössään olleen tarkastusaineiston perusteella päättänyt hänen tilintarkastuskertomuksissaan esitettyihin vakioimuotoisiin lausuntoihin tilinpäätöksistä.

3.1.2 Vesihuoltolain edellyttämät tarkastustoimenpiteet

Tilintarkastuslautakunta toteaa, että Vesiosuuskunta Mustijoen tilikausilta 2017-2020 laadittuihin kauppakisteriin toimitettuihin virallisiin tilinpäätöksiin ei ole yhdeltäkään tilikaudelta liitetty vesihuoltolain 20 a §:n edellyttämää toimintakertomusta eikä vesihuoltolain 20 §:ssä mainittua rahoituslaskelmaa.

Tilintarkastuslautakunnan johtopäätös on, että HT Koskelaiselta on jäänyt havaitsematta edellä mainittu vesihuoltolaitoksen toimintakertomusta koskeva keskeinen säännös, minkä Koskelainen on itsekin myöntänyt, ja siitä syystä hän ei ole myöskään suorittanut sitä koskevia vesihuoltolain 20 b §:ssä edellytetyjä tarkastustoimenpiteitä sekä raportointia tilintarkastuskertomuksissaan.

Tilintarkastajan on tilintarkastuksen suunnittelussa perehdyttävä tarkastuskohteen toimialaan, toimintaympäristöön ja muihin olosuhteisiin, ja otettava työssään huomioon tarkastuskohteen toimintaa koskevat olennaiset säännökset, joiden noudattamista hänen on tarkastettava. Koskelainen on ollut velvollinen tarkastamaan vesihuoltolain säännösten noudattamista tarkastuskohteessa, koska yhdyskunnan vesihuollon lainmukainen järjestäminen on tarkastuskohteena olevan osuuskunnan ydintoimintaa ja itse asiassa sen koko toiminnan ainoa tarkoitus.

Tilintarkastuslautakunta katsoo, että vesihuoltolain säännösten havaitsematta jääminen Koskelaiselta ja siten niiden edellyttämien tarkastustoimien ja asianmukaisen raportoinnin laiminlyönti tutkittavina olevissa tilintarkastuksissa osoittaa vakavaa huolimattomuutta HT Koskelaisen tilintarkastustyön suunnittelussa, toteuttamisessa ja raportoinnissa.

3.1.3 Ilmoittajan esille nostamat näkökohdat osuuskunnan myyntisaamisista

Koskelaisen suorittamat tarkastustoimenpiteet myyntisaamisiin eivät pääosin ole todennettavissa hänen tilintarkastusdokumentaatiostaan eikä niistä saatua evidenssiä tämän vuoksi ole mahdollista arvioida. Koskelaisen tutkinta-asiaan antamassaan vastineessa kertomat toimenpiteet on joka tapauksessa katsottava riittämättömiksi. Vastineessaan hän kertoo käyneensä keskusteluja ainoastaan yhden hallituksen jäsenen kanssa. Kommunikointi johdon kanssa on ollut suppeaa ja puutteellista. Vastineesta on pääteltävissä, että Koskelainen on luottanut keskusteluissa saamaansa tietoon hallituksen toiminnasta saamisten perinnässä ja niiden kuranttiuden arvioinnissa, ja pitänyt hallituksen päätöksiä tilinpäätösten hyväksymisestä evidenssinä myyntisaamisten kuranttiudesta. Tilintarkastuslautakunta katsoo, että Koskelaisen ammatillinen skeptisyys on ollut vakavasti puutteellista. Koskelainen ei ole pystynyt osoittamaan, että hän olisi tehnyt omiin tarkastustoimenpiteisiinsä perustuvia, tarkastuskohteen olosuhteisiin katsoen riittäviä havaintoja ja asianmukaisia johtopäätöksiä varmistuakseen myyntisaamisten ikäjakaumasta, vanhentumisriskistä ja perintätoimista.

3.1.4 Osuuskunnan varojen vähentyminen

Vesiosuuskunta Mustijoen oma pääoma on ollut jokaisessa HT Koskelaisen tarkastamassa tilinpäätöksessä ja jo tätä ennenkin useiden vuosien ajan huomattavassa määrin negatiivinen. Tilinpäätöksissä ei ole esitetty osuuskuntalain 23 luvun 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua oman pääoman riittävyttä koskevaa laskelmaa. Osuuskuntalain 23 luvun 23 §:n 1 momentin mukaan, jos osuuskunnan hallitus havaitsee, että osuuskunnan oma pääoma on negatiivinen, hallituksen on viipymättä tehtävä osuuspääoman menettämistä rekisteri-ilmoitus. Kaupparekisteristä saadun selvityksen mukaan rekisteri-ilmoitus PRH:lle on kuitenkin tehty vasta 7.7.2022.

TTL 3 luvun 5 §:n 5 momentin 2) kohdan mukaan tilintarkastajan on huomautettava tilintarkastuskertomuksessa, jos yhteisön vastuuvollinen on rikkonut yhteisöä tai säätiötä koskevaa lakia taikka yhteisön tai säätiön yhtiöjärjystä, yhtiösopimusta tai sääntöjä. Selvityksen mukaan Koskelainen on havainnut oman pääoman negatiivisuuden, mutta ei ole suorittamansa hallinnon tarkastuksen perusteella kuitenkaan esittänyt yhdessäkään antamistaan tilintarkastuskertomuksista edellä mainitun lainkohdan edellyttämää huomautusta siitä, että osuuskunnan hallitus on laiminlyönyt noudattaa osuuskuntalain 23 luvun 23 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa siitä, että osuuspääoma on kumuloituneiden tappioiden ja oman pääoman huomattavan negatiivisuuden vuoksi menetetty. Koskelainen ei ole dokumentaatioissaan tai vastineessaan tuonut esille hyväksyttävää syytä menettelylleen. Hänen olisi tullut esittää edellä mainitut huomautukset antamissaan tilintarkastuskertomuksissa. Koskelainen on menetellyt virheellisesti ja hyvän tilintarkastustavan vastaisesti.

3.1.5 Yhteenveto

Tilintarkastuslautakunta katsoo, että HT Matti Koskelainen on edellä tämän päätöksen kohdissa 3.1.1 – 3.1.4 kuvatuin tavoin menetellyt TTL 4 luvun 3 §:n edellyttämän hyvän tilintarkastustavan vastaisesti.

3.2 Tilintarkastusyhteisön toiminnan arviointi

Tutkinnassa ei ole tullut esiin seikkoja, joiden perusteella Kymen Tilintarkastus Oy:n menettelyä sen palveluksessa toimivan HT Matti Koskelaisen tilintarkastustyön valvonnassa ja tukemisessa tai resurssien antamisessa kyseisen toimeksiannon hoitamiseksi olisi pidettävä hyvän tilintarkastustavan vastaisena.

4. Seuraamuksen määräämisessä huomioon otettavat seikat

TTL 10 luvun 1 §:n mukaan huomautus on riittävä seuraamus, jos tilintarkastajan moitittava menettely on vähäinen, siihen liittyy lieventäviä asianhaaroja tai se on taloudellisesti vähämerkityksellinen. Jos edellä tarkoitettu menettely on sellainen, että huomautusta ei pidetä riittävänä seuraamuksena, tilintarkastuslautakunnan tulee antaa tilintarkastajalle varoitus. Lain 10 luvun 7 §:n mukaan seuraamuksesta päätettäessä on otettava huomioon kaikki asiaankuuluvat seikat. Näitä ovat:

- 1) rikkomisen vakavuus ja ajallinen kesto;
- 2) tilintarkastajan vastuun aste;
- 3) tilintarkastajan halukkuus tehdä yhteistyötä toimivaltaisen viranomaisen kanssa;
- 4) tilintarkastajalle määrätty aiemmat seuraamukset; ja
- 5) teosta tai laiminlyönnistä aiheutuneen vahingon tai haitan määrä.

Koskelaisen edellä kuvattu laiminlyönti tilintarkastuslain ja hyvän tilintarkastustavan noudattamisessa ulottuu useiden peräkkäisten tilikausien ajalle ja antaa aiheutta vakavaan kritiikkiin. Laiminlyöntiä ei voida pitää vähäisenä eikä Koskelaisen menettelyyn liity lieventäviä asianhaaroja. Tilintarkastajaksi valitun tilintarkastusyhteisön toimeksianto osoittamana toimeksiannosta vastuullisena henkilönä (päävastuullisena tilintarkastajana) Koskelainen on ollut velvollinen huolehtimaan siitä, että tilintarkastus tulee suoritetuksi tilintarkastuslain edellyttämän hyvän tilintarkastustavan sekä osuuskuntalain ja vesihuoltolain mukaisesti. Mahdollisen vahingon tai haitan määrää tilintarkastuslautakunnan ei ole mahdollista arvioida. Vaikka Koskelainen on toimittanut häneltä pyydyt selvitykset oikea-aikaisesti eikä hänellä ole tilintarkastajarekisteriin merkittyjä aiempia seuraamuksia, tilintarkastuslautakunta katsoo, että TTL 10 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan Koskelaiselle on annettava varoitus.

Sovelletut säännökset

Tilintarkastuslaki (1141/2015) 1 luku 1 §, 4 luku 1, 3 ja 12 §, 3 luku 5 §, 7 luku 2 ja 5 §, 10 luku 1 ja 7 §
Osuuskuntalaki (421/2013) 7 luku 1 §, 23 luku 23 §
Vesihuoltolaki 3, 8, 20, 20 a ja 20 b § (119/2001, muutoksineen 681/2014)

Valitusoikeus

HT Matti Koskelaisella ja Kymen Tilintarkastus Oy:llä on oikeus valittaa tästä päätöksestä Helsingin hallinto-oikeuteen.

Asian ratkaisseet tilintarkastuslautakunnan jäsenet

Pekka Pajamo (puheenjohtaja), Jussi Heiskanen (varapuheenjohtaja), Ari Ahti, Mari Arala, Antti Fredriksson, Eljas Vesterbacka ja Heikki Wahlroos

PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS

Tilintarkastuslautakunta
Pekka Pajamo
Tilintarkastuslautakunnan puheenjohtaja

Pekka Virtamo
Esittelijä
Tilintarkastusvalvonta

Liite   Valitusosoitus